

WPROWADZENIE

Stosunki międzynarodowe rozwijają się wertykalnie i horyzontalnie. Równocześnie rozrasta się krąg kształtujących je aktorów. Do stale obecnych państw dołączają kolejne kategorie uczestników, na ogół wywodzące się z obrotu krajowego poszczególnych państw. Z perspektywy prawa jest to proces tyleż inspirujący, co trudny do rzetelnej oceny. Nie zawsze bowiem pojawiający się aktor stosunków międzynarodowych dysponuje równocześnie podmiotowością prawnomiędzynarodową. Taka sytuacja, choć prawniczo frapująca, skłania do naukowego podjęcia tematu. Sposobność przynosi tu pozornie bezproblemowa międzynarodowa aktywność samorządu terytorialnego. O ile istnienia współpracy zagranicznej jednostek samorządu terytorialnego nikt nie kwestionuje, o tyle ich status prawnomiędzynarodowy budzi już szereg kontrowersji. Z jednej bowiem strony samorządy zasadnie poszukują perspektyw rozwojowych w stosunkach międzynarodowych, z drugiej strony zaś ich aktywność obfituje w problemy, deficyty i rozliczne wątpliwości. Rolą nauki jest wyjść naprzeciw potrzebom samorządu terytorialnego determinowanym tak zarysowaną sytuacją. Incydentalnie takie kroki były podejmowane, głównie w naukach ekonomicznych i politologii. Natomiast prace prawników, jeśli nawet odnosiły się do współpracy międzynarodowej samorządu terytorialnego, to na ogół w zakresie ograniczonym podmiotowo lub przedmiotowo. Ukształtowała się zatem nisza, którą można i trzeba wypełnić naukową treścią. Przedstawione opracowanie włącza się w realizację tego zadania.

Celem opracowania jest wszechstronne, lecz uporządkowane omówienie zagadnień składających się na międzynarodową aktywność samorządu terytorialnego. W szczególności chodzi tu o problematykę prawną, choć z dopuszczeniem także nieprawniczych opracowań z zakresu innych nauk społecznych. Takie podejście pozwala uchwycić sedno tytułowej materii, na którą składają się przecież liczne unormowania i bardzo zróżnicowana praktyka.

Publikacja składa się z trzech części. W pierwszej przedstawione zostały uwarunkowania zewnętrzne międzynarodowej aktywności samorządu terytorialnego. W szczególności uwagę poświęcono przedmiotowo właściwym dokumentom prawnomiędzynarodowym, organom organizacji międzyrządowych i formom międzynarodowej kooperacji. Ponadto ujęto tu prezentację aktualnej współpracy transgranicznej Rzeczypospolitej Polskiej (która modeluje aktywność międzynarodową samorządów) oraz ekonomiczną koncepcję restrukturyzacji i rozwoju regionalnego wschodniego pogranicza Polski.

Część druga opracowania poświęcona została stosunkowo najszerszej (spośród wszystkich poziomów samorządu terytorialnego) problematyce regionów w stosunkach międzynarodowych, poczynając od podbudowy teoretycznej (koncepcja „non-state actors”) i podstaw prawnych aktywności międzynarodowej polskich województw, poprzez porównawczą prezentację dwóch różnych modeli umiędzynarodowienia regionu (hiszpańska Galicja i białoruski Rejon Grodzieński), analizę wojewódzkiej paradyplomacji i zaplecza kadrowego współpracy zagranicznej polskich województw, na case study (międzynarodowa aktywność województwa podlaskiego) kończąc.

W naturalny sposób część trzecia przedstawia powiaty i gminy w stosunkach międzynarodowych. Opracowanie dynamizuje różnorodność podejścia i metodologii. Pojawiają się zatem w tej części: specjalizacja przedmiotowa, case study podmiotowe, analiza systemowa (konstytucjonalizacja) i rozważania ekonomiczno-prawne.

Opracowanie zostało wzbogacone o tematycznie powiązane recenzje i omówienia oraz wybór bibliograficzny.

W zamyśle redakcyjnym i autorskim – publikacja niniejsza powinna stanowić punkt wyjścia do kolejnych badań i wypowiedzi naukowych oraz przyczynek w naukowym wypełnianiu deficytu merytorycznego prawnych aspektów międzynarodowej współpracy samorządu terytorialnego.

Maciej Perkowski